Copyright:'Sanskrit@St James'

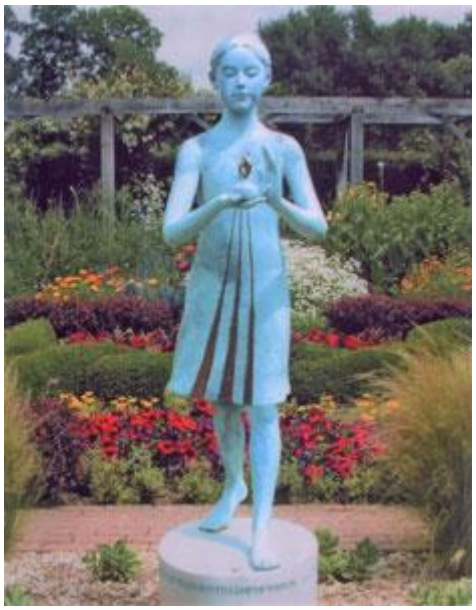
.

Two Year Study Course

Term 2

सन्धि (Sandhi) COURSE

PART ONE: Vowel Sandhi

Note: If you are using the unit recordings, note that the first unit refers to Page 3 of this document, onwards.

Adapted from St James Senior Schools Sanskrit Course, Book One.

Video: S2 – H6 http://sanskritexams.org.uk/IGCSE-2019-videoH6.html

Last update: 20.3.21

Term 2 week 6

What is सन्धि ?

सन्धि is what happens when two sounds, usually one at the end of one word and the other at the beginning of the next word, meet and change.

This change usually produces a more harmonious sound, smoother, easier to say and more beautiful.

There are some examples of सन्धि in English where the change is very precise. For example, we know that the prefix 'in' can mean 'not', as in 'visible/invisible', 'describable / indescribable'. When this 'in' is placed in front of the word 'mortal', meaning 'liable to die', it becomes 'immortal', never-dying. The reason the 'n' of 'in' turns to a 'm' before 'mortal' is so they can both be of the same mouth position. This happens a lot in Sanskrit. So सन्धि makes sentences easier to pronounce and also more flowing.

In English this occurs only in our speech, but the difference is that we do not write it down. In English we write each word separately on the page as though there was a space between each. Yet in our speech we use सन्धि all the time.

Unlike English, in Sanskrit these joinings and subtle changes in speech which weld words together into one single flow of speech are written down with great precision. There is a science, a body of laws, to explain the changes. Over the next few weeks we shall learn these laws, the laws of सन्धि. The science of सन्धि is often divided into three parts. अच् (Vowel) सन्धि explains what happens when one **vowel** meets another **vowel**. हल् (Consonant) सन्धि explains what happens when one consonant meets another. विसर्ग (Visarga) सन्धि explains what happens to a word ending in a विसर्ग.

As an example of the sorts of changes that take place when सन्धि has been applied to a Sanskrit sentence, here are two sentences. In fact they are the same sentence, only the second one obeys the laws of सन्धि. Observe carefully the changes that have taken place between the two examples:

a) (1) तस्मिन् **उद्याने** अशोकवृक्षा: आसन् ॥

(2) **तस्मिन्नुद्यानेऽशोकवृक्षा** आसन् ॥

Note changes in the next two pairs by highlighting the joining places.

b) (1) तत् उदित्वा साधु: जटायु: मृत: अभवत् ॥

(2) तदुदित्वा साधुर्जटायुर्मृतोऽभवत् ॥

c) (1) राम: अतीव दु:खी अभवत् ॥

(2) रामोऽतीव दु:ख्यभवत् ॥

Copyright:'Sanskrit@St James'

॥ अच् सन्धि ॥

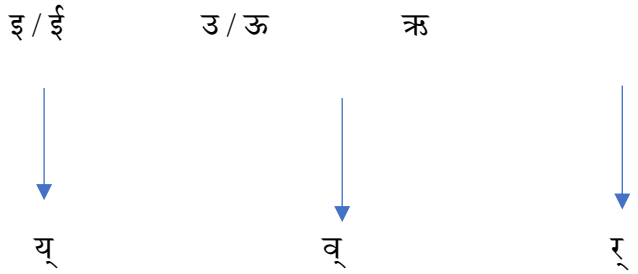
अच्सन्धि is vowel सन्धि. It explains what happens when the **vowel** at the end of one word meets a **vowel** at the beginning of the next word.

For this there are seven main rules.

The first rule says:

RULE 1 : An इ उ or ऋ at the end of a word, before a following vowel is replaced by a य् व् or र्

Therefore:

Complete the following table: The letters at the side are the final sound of the first word; the letters at the top are the first sound of the second word. The combination of these sounds will go in the grid. X marks where there can be no join. One or two have been done for you:

	अ	आ	इ	ई	उ	ऊ	ऋ	ए	ओ	ऐ	औ
इ/ई	य		x	x	यु						
उ/ऊ	व				x	x					
ऋ	र						x				

Practise reading aloud the following words separately, then in सन्धि then write them out in the space provided:

1) इति + आत्मन् = इत्यात्मन्।

_____

2) साधू + ईश्वर: = साध्वीश्वर:।

_____

3) अपि + उपनिषद् = अप्युपनिषद् ।

_____

4) नदी + अथ = **नद्यथ**।

_____

5) पितृ + एव = पित्रेव ॥

_____

Note: For this and the following rule, it is useful to practise sounding aloud and writing in terms of applying a halanta य व or र to the beginning of the second word as in अस्त् + येव.

Now give the answers to the following:

1) अस्ति + एव = _____

2) तु + अपि = _____

3) नारी + अस्ति = _____

4) मधु + आसीत् = _____

5) मातृ + आसीत् = _____

6) कपी + एव = _____

7) बहू + इति = _____

8) धातृ + इच्छति = _____

End week 6

Start week 7

RULE 2 : 'An ए ओ ऐ or औ before a following vowel is replaced by अ, अव्, आ and आव् respectively.'

ए	ओ	ऐ	औ
↓	↓	↓	↓
अ	अव्	आ	आव्

The following chart should now be built up, as before,

following Rule 2. (Remember, the side letters are the final sound of the first word, the letters along the top are the first sound of the second word, the first one is done for you):

	अ	आ	इ	ई	उ	ऊ	ऋ	ए	ओ	ऐ	औ
ए	अ+अ										
ओ	अव										
ऐ	आ+अ										
औ	आव										

Give answers to the following:

1) हरे + इति = हर इति
2) विष्णो + इदम् = _____
3) तस्मै + एव = _____
4) रामौ + अस्ति = _____

1) बालकौ + इति = _____
2) फले + इदम् = _____
3) विष्णो + उपरि = _____
4) सीतायै + अस्ति = _____

॥ RULES 1 AND 2 ॥

(Note the diagram below for Rules 1 and 2, then complete the Mixed Test on the following page)

इ/ई	उ/ऊ	ऋ	ए	ओ	ऐ	औ
य्	व्	र्	अ	अव्	आ	आव्

RULES 1 & 2: Mixed Test

Put these words together using the rules you have so far learnt:

1) अस्ति + एव = _____
2) खगौ + अचले = _____
3) तु + इन्द्रः = _____
4) धातृ + अस्ति = _____
5) वने + इति = _____
6) नारी + आनन्दः = _____
7) मधो + उपरि = _____
8) कपी + एवम् = _____
9) मधू + आनन्द = _____
10) वै + आगम्य = _____
11) साधू + अचलेषु = _____
12) गजे + उत्तिष्ठ = _____
13) बहू + एव = _____
14) हरौ + इच्छति = _____
15) अस्ति + अस्ति = _____

We have now covered almost a third of the अच्सन्धि rules. Before we move on to the next rule we should note what these first two rules have in common. It is this: the change which सन्धि brings about only happens to the first of the two vowels, the one at the end of the first word. The vowel at the beginning of the second word stays as it is.

In the rules which follow, this will not be the case. From now on both vowels will be replaced by one replacement vowel.

The next three rules concern words which end with अ or आ.

RULE 3 :

a) When अ or आ meet इ or ई, both are replaced by ए;
b) When अ or आ meet उ or ऊ, both are replaced by औ

Fill in this chart:

	इ	ई	उ	ऊ
अ				
आ				

Examples:

1) अथ + इदम् = अथेदम्
2) तदा + इदम् = तदेदम्
3) अथ + ईश्वर: = अथेश्वर:
4) तदा + ईश्वर: = तदेश्वर:
5) अथ + उपरि = अथोपरि
6) तदा + उपरि = तदोपरि

Answer the following:

1) अथ + उपरि _____
2) एव + इति _____
3) शिव + इदम् _____
4) खगा + उत्तम: _____
5) सीता + ईश्वर: _____
6) स्पृष्ट + ईषत् _____
7) तदा + उत्तिष्ठ _____
8) नासिका + इयम् _____
9) इशा + उपनिषद् _____
10) गीता + इच्छामि _____

॥ RULES 1, 2 AND 3 Exercise ॥

		Rule operating Write 1, 2 or 3.
1. कपी + एव		
2. फले + आनन्द:		
3. गुरू + अत्र		
4. अथ + उत्तम:		
5. रामौ + इदम्		
6. नारी + आसीत्		
7. कथा + उपरि		

8. मातृ + इयम्		
9. वायो + अस्ति		
10.साधू + इति		
11.अत्र + ईश्वर:		
12.सीतायै + अनमत्		
13.शाला + इच्छति		
14.अस्ति + अग्नि:		
15.तव + उपनिषद्		

End week 7
Start week 8

RULE 4 : 'अ or आ followed by ऋ are both replaced by अर् . (Note that even if the first word ends in आ the replacement is still अर् with a short अ.)

अ + ऋ
आ + ऋ
→ अर्

Example: महा + ऋषि: = महर्षि:

Copy: _____

Solve the following:

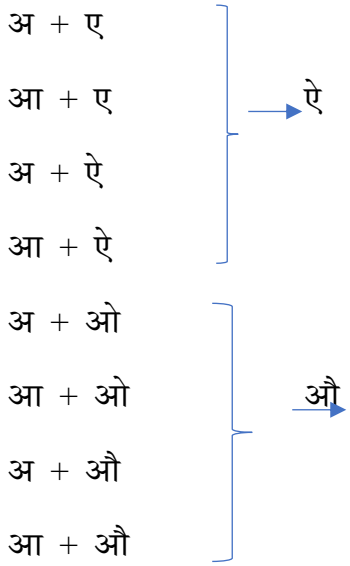
1. पुरुष + ऋषभ: = _____
2. अत्र + ऋतु: = _____
3. महा + ऋणन् = _____
4. अथ + ऋग्वेद: = _____

RULE 5 :

a) When अ or आ meet ए or ऐ, both are replaced by ऐ.

b) When अ or आ meet ओ or औ both are replaced by औ.

Thus:

	ए	ऐ	ओ	औ
अ				
आ				

Examples: (Read and copy these.)

1) अत्र + एव = अत्रैव _____	5) अत्र + ओष्ठौ = अत्रौष्ठौ _____
2) तदा + एवम् = तदैवम् _____	6) तदा + ओदनम् = तदौदनम् _____
3) अथ + ऐक्यम् = अथैक्यम् _____	7) अथ + औषधम् = अथौसधम् _____
4) यदा + ऐच्छत् = यदैच्छत् _____	8) यदा + औचित्यम् = यदौचित्यम् _____

Unite the following pairs:

1) आनन्द + एतद् _____

2) शिव + ओध: _____

3) महा + ऐक्यम् _____

4) खगा + एवम् _____

5) गज + ओजस् _____

6) न + एव _____

7) सीता + ओष्ठौ _____

8) गोविन्द + औषधम् _____

9) महा + ऐश्वर्यम् _____

10) अचल + एकदा _____

Recapitulation

We have now considered five of the seven main rules of अच्सन्धि. Write them out below:

1)_____

2)_____

3a)_____

3b)_____

4)_____

5a)_____

5b)_____

Now fill in this grid:

	अ	आ	इ	ई	उ	ऊ	ऋ	ए	ओ	ऐ	औ
अ आ	x x	x									
इ ई			x x	x x							
ऊ उ					x x	x x					
ऋ							x				

ए											
ओ											
ऐ											
औ											

End week 8
Start week 9

MIXED EXERCISE FOR RULES 1 to 5

Unite the following: Rule No.

1) अत्र + इदम् = _____ _____
2) यथा + उक्तम् = _____ _____
3) रामे + आसन् = _____ _____
4) नदी + अत्र = _____ _____
5) गुरो + उदितम् = _____ _____
6) बालकौ + ईश्वर: = _____ _____
7) मा + एव = _____ _____
8) गुरू + अस्ति = _____ _____
9) सीतायै + इदम् = _____ _____
10) तत्र + ऐच्छत् = _____ _____
11) सीता + ऋषि: = _____ _____
12) धातृ + एतद् = _____ _____
13) यदा + इति = _____ _____
14) इति + आसीत् = _____ _____
15) अथ + ऋषभ: = _____ _____

Rule 6:

a) When an अ or आ meet another अ or आ, both are replaced by आ.

b) When an इ or ई meet another इ or ई, both are replaced by ई.

c) When an उ or ऊ meet another उ or ऊ, both are replaced by ऊ.

d) When a ऋ or ॠ meet another ऋ or ॠ, both are replaced by ॠ.

Examples (copy out):

1) अथ + अच् = अथाच् _____
2) तदा + आनन्द: = तदानन्द: _____
3) इति + इच्छति = इतीच्छति _____
4) धातृ + ऋषि: = धातॄषि: _____
5) गुरू + उपरि = गुरूपरि _____
6) नारी + इति = नारीति _____

Exercise:

1) अत्र + अचल: _____ 11) अस्ति + इदम् _____
2) तदा + आत्मान् _____ 12) तथा + आदय: _____
3) इति + इदानीम् _____ 13) गुरू + उपनिषद् _____
4) साधू + उपदेश: _____ 14) कर्तृ + ऋषभ: _____
5) नारी + ईश्वर: _____ 15) अथ + अच्सन्धि _____
6) मातृ + ऋषभ: _____ 16) शिव + आनन्द: _____
7) शिला + अश्व: _____ 17) वारि + इदम् _____
8) नदी + इच्छति _____ 18) न + अयम् _____
9) गुण + आकाश: _____ 19) धातृ + ऋषि: _____
10) विष्णू + उर्ध्वम् _____ 20) बहू + उपरि _____

We have almost finished the अच्सन्धि, the सन्धि between vowels.

End week 9
Start week 10

There remains one more rule and one special case.

RULE 7 :

a) When ए meets a short अ, both are replaced by ए + ऽ
   e.g. रामेऽ
b) when ओ meets a short अ, both are replaced by ओ + ऽ e.g. गुरोऽ

(Note: The अवग्रह symbol (ऽ) signifies the disappearance of a short अ and is not sounded in any way and does not cause a gap in the flow of sound.)

Examples: रामे + अभवत् = रामेऽभवत्

गुरो + अपि = गुरोऽपि

Exercise:

1) को + अयम् = _____
2) फले + अस्ति = _____
3) मो + अनुस्वार: = _____
4) रामे + अचल: = _____
5) रामो + अगच्छत् = _____
6) हरे + अथ = _____
7) भो + अहम् = _____
8) सीते + अग्नि: = _____
9) देहे + अस्मिन् = _____

The special case mentioned above is for the word अहो. Here, no सन्धि takes place. Example: अहो अहो (not अहोवहो by Rule 2.)

Fill in the complete अच्सन्धि chart and then see if you can solve a completely mixed exercise.

The Rules for the coming together of vowels (अच्सन्धि).

1)_____

2)_____

3a)_____

3b)_____

4)_____

5a)_____

5b)_____

6a)_____

6b)_____

6c)_____

6d)_____

7a)_____

7b)_____

Fill in the grid:

	अ	आ	इ	ई	उ	ऊ	ऋ	ए	ओ	ऐ	औ
अ/आ											
इ/ई											
उ/ऊ											
ऋ											
ए											
ओ											
ऐ											
औ											

॥ अच्सन्धि ॥

RULE 1: 'An इ उ ऋ before a vowel is replaced by य् व् र् ' इति एव = इत्येव

तु अपि = त्वपि

धातृ अस्ति = धात्रस्ति

RULE 2: 'An ए ओ ऐ औ before a vowel is replaced by अ, अव्, आ, आव्, respectively'

हरे उक्त = हर उक्त गुरो इति = गुरविति .तस्मै एव = तस्मा एव रामौ आम् = रामावाम्

RULE 3: a) 'When अ or आ meet इ or ई both are replaced by ए.'

अथ इदम् = अथेदम् तदा इति = तदेति

b)'When अ or आ meet उ or ऊ both are replaced by ओ'.

अथ उपरि = अथोपरि यथा उत्तिष्ठ = यथोतिष्ठ

RULE 4: 'When अ or आ meet ऋ, both are replaced by अर्'

अत्र ऋतु: = अत्रर्तु: यदा ऋषभ: = यदर्षभ:

RULE 5: a)'When अ or आ meet ए or ऐ, both are replaced by ऐ'.

अत्र एव = अत्रैव अथ ऐच्छत् = अथैच्छत्

b)'When अ or आ meet ओ or औ, both are replaced by औ'.

यत्र ओदनम् = यत्रौदनम् यथा औचित्यम् = यथौचित्यम्

RULE 6:

a)'When अ or आ meet अ or आ, both are replaced by आ'.

अत्र अथ = अत्राथ / यदा अस्ति = यदास्ति

b)'When इ or ई meet इ or ई, both are replaced by ई.' इति ईषत् = इतीषत्

c)'When उ or ऊ meet उ or ऊ, both are replaced by ऊ'. तु उत्तम: = तूत्तम:

d)'When ऋ or ॠ meet ऋ or ॠ both are replaced by ॠ.' पितृ ऋषि: = पितॄषि:

RULE 7:

a)'When ए meets a short अ, both are replaced by एऽ'. रामे अथ = रामेऽथ

b)'When ओ meets a short अ, both are replaced by ओऽ.' गुरो अस्ति = गुरोऽस्ति

- Certain words with a final ओ are exempt from सन्धि. अहो अहो = अहो अहो (not अहवहो by 2.)

End week 10

Start week 11

॥ अच्सन्धि ॥

Rule	Letter Before	Letter After	Result
1	इ उ ऋ	vowel	य् व् र् + vowel
2	ए ओ ऐ औ	vowel	अ अव् आ आव् + vowel
3a	अ or आ	इ or ई	ए
3b	अ or आ	उ or ऊ	ओ
4	अ or आ	ऋ	अर्
5a	अ or आ	ए or ऐ	ऐ
5b	अ or आ	ओ or औ	औ
6a	अ or आ	अ or आ	आ
6b	इ or ई	इ or ई	ई
6c	उ or ऊ	उ or ऊ	ऊ
6d	ऋ	ऋ	ॠ
7a	ए	अ	एऽ
7b	ओ	अ	ओऽ

॥ अच्सन्धि Exercise ॥

Take the following words out of सन्धि, giving the two words and then the rule no. according to the previous grid: The first one is done for you:

Rule No.

1. सीतेश्वर: _सीता _____ + _ईश्वर: _____3a___
2. अत्रर्षि: _____ + _____
3. गुरविति _____ + _____
4. पृथिव्यानन्द: _____ + _____
5. स्पृष्टेशा _____ + _____
6. साध्वचलेषु _____ + _____
7. गुरूदात्त: _____ + _____
8. नासिकैव _____ + _____
9. सिधावसिधौ _____ + _____
10. धातृषि: _____ + _____
11. अथाचिरेण _____ + _____
12. राजर्षि: _____ + _____
13. तदोत्तिष्ट _____ + _____
14. अचलैकदा _____ + _____
15. गज उपविश _____ + _____

Copyright:'Sanskrit@St James'

Mixed अच्सन्धि Exercise : Sheet One

		Rule No.
1.अत्र अचल:		
2.कपि उपनिषद्		
3.अथ उपविशद्		
4.आनन्द एतद्		
5.साधु आचर्य:		
6.तदा आत्मन्		
7.शिव ओघ:		
8.बालकौ इति		
9.इति इदानीम्		
10.महा ऐक्यम्		
11.पुरुष ऋग्वेद:		
12.सुन्दरी अभवत्		
13.साधु उपदेश:		
14.खगा एवम्		
15.धातृ अस्ति		
16.एव इति		
17.महा ऋषभ:		
18.विष्णु आस्यम्		
19.नारी ईषत्		
20.रामे आसीत्		

Copyright:'Sanskrit@St James'

Mixed अच्सन्धि Exercise : Sheet Two

		Rule No.
21. बहु एव		
22. शिव इदम्		
23. सीतायै आत्मन्		
24. मातृ ऋषि:		
25. न एव		
26. खादति आगच्छत्		
27. गुरो अत्र		
28. तदा ओष्ठौ		
29. हरे अचल:		
30. नदी ईच्छति		
31. महा ऋणम्		
32. वने उपसर्ग:		
33. गुण आकाश:		
34. अहो अहो		
35. खगा उत्तम:		
36. गोविनद औषधम्		
37. धतृ इदम्		
38. विष्णु ऊर्ध्वम्		
39. अहो इति		
40. अस्ति इदम्		

Copyright:'Sanskrit@St James'

Mixed अच्सन्धि Exercise : Sheet Three

		Rule No.
41. सीता ईश्वर:		
42. अत्र ऋषि:		
43. गुरू इति		
44. तथा आदय:		
45. महा ऐश्वर्यम्		
46. पृथिवी आनन्द		
47. स्पृष्ट ईशा		
48. अथ अचिन्तयत्		
49. साधू अचलेषु		
50. गुरू उदात्त:		
51. नासिका एव		
52. सिद्धौ असिद्धौ		
53. कर्तृ ऋकार:		
54. तु ईषत्		
55. अथा अचिरेण		
56. राजा ऋषि:		
57. भूमी उपसर्ग:		
58. तदा उत्तिष्ठ		
59. अचल एकदा		
60. गजे उपविश		

Mixed अच्सन्धि Exercise : Sheet Four

Exercise: Put the following into सन्धि:

		Rule No.
61. शिव आत्मन्		
62. कृष्णण ऐच्छत्		
63. शम्भो उपदेश:		
64. वरी इदम्		
65. विभक्तौ इच्छति		
66. नासिका एयम्		
67. तदा एवम्		
68. नारी अधिगच्छति		
69. न अयम्		
70. अथ ऋतु:		
71. तारकाया एव		
72. ईशा उदमिषत्		
73. महा ओदनम्		
74. विष्णो इदानीम्		
75. धातृ ऋषि:		
76. अत्र एक:		
77. तु अर्थ:		
78. बहु उपरि		
79. विष्णो अथ		
80. गीता इच्छामि		

पर (Following sounds)

पूर्व Prior Sound	अ	आ	इ	ई	उ	ऊ	ऋ	ए	ओ	ऐ	औ

अ आ	आ	आ	ए	ए	ओ	ओ	अर्	ऐ	औ	ऐ	औ
इ ई	य	या	ई	ई	यु	यू	यृ	ये	यो	यै	यौ
उ ऊ	व	वा	वि	वी	ऊ	ऊ	वृ	वे	वो	वै	वौ
ऋ	र	रा	रि	री	रु	रू	ऋ	रे	रो	रै	रौ
ए	एऽ	ए आ	अ इ	अ ई	अ उ	अ ऊ	अ ऋ	अ ए	अ ओ	अ ऐ	अ औ
ओ	ओऽ	अवा	अवि	अवी	अवु	अवू	अवृ	अवे	अवो	अवै	अवौ
ऐ	आ अ	आ आ	आ इ	आ ई	आ उ	आ ऊ	आ ऋ	आ ए	आ ओ	आ ऐ	आ औ
औ	आव	आवा	आवि	आवी	आवु	आवू	आवृ	आवे	आवो	आवै	आवौ

SANDHI ANSWERS:

अच् सन्धि <u>Rule 1</u>

1. अस्त्येव
2. त्वपि
3. नार्यस्ति
4. मध्वासीत्
5. मात्रासीत्
6. कप्येव
7. बह्विति
8. धात्रिच्छति

<u>Rule 2</u>

1. हर इति

2. विष्णविदम्

3. तम्मा एव

4. रामावस्ति

---

1. बालकाविति
2. फल इदम्
3. विष्णवुपरि
4. सीताया अस्ति

Rules 1 & 2 Mixed Test

1, अस्त्येव

2. खगावचले

3. त्विन्द्रः

4. धात्रस्ति

5. वन इति

6. नार्यानन्दः

7. मधवुपरि

8. कप्येवम्

9. मध्वानन्दः

10. वा आगम्य

11. माध्वचलेषु

12. गज उत्तिष्ठ

13. बह्वेव

14. हरविच्छति

15. अस्त्यस्ति

Rule 3

1. अथोपरि
2. एवेति
3. शिवेदम्
4. खगोत्तमः
5. मीतेश्वरः
6. स्पृष्टेषत्
7. तदोत्तिष्ठ
8. नामिकेयम्
9. ईशोपनिषद्
10. गीतेच्छामि

Rules 1, 2 and 3

1. कप्येव 1
2. फल आनन्दः 2
3. गुर्वत्र 1
4. अथोत्तमः 3
5. रामाविदम् 2
6. नार्यासीत् 1
7. कथोपरि 3
8. मात्रियम् 1
9. वायवस्ति 2
10. माध्विति 1
11. अत्रेश्वरः 3
12. मीताया अनमत् 2
13. शालेच्छति 3
14. अस्त्यग्निः 1
15. तवोपनिषद् 3

Rule 4

1. पुरुषर्षभः
2. अत्रर्तुः
3. महर्णन्
4. अथर्ग्वेदः

Rule 5

1. आनन्दैतद्
2. शिवौधः
3. महैक्यम्
4. खगैवम्
5. गजौजम्
6. नैव
7. मीतौष्ठौ
8. गोविन्दौषधम्
9. महैश्वर्यम्
10. अचलैकदा

RECAPITULATION

1. An इ उ or ऋ at the end of a word, before a following vowel is replaced by a य् व् or र्
2. An ए ओ ऐ or औ before a following vowel is replaced by अ, अव्, आ and आव् respectively

3a. When अ or आ meet इ or ई both are replaced by ए

3b. When अ or आ meet उ or ऊ both are replaced by ओ

4. When अ or आ meet ऋ both are replaced by अर्

5a When अ or आ meet ए or ऐ both are replaced by ऐ

5b. When अ or आ meet ओ or औ both are replaced by औ

Beginning of second word

End of 1st word	अ	आ	इ	ई	उ	ऊ	ऋ	ए	ओ	ऐ	औ
अ आ	X	X	ए	ए	ओ	ओ	अर्	ऐ	औ	ऐ	औ
इ ई	य	या	X	X	यु	यू	यृ	ये	यो	यै	यौ
उ ऊ	व	वा	वि	वी	X	X	वृ	वे	वो	वै	वौ
ऋ	र	रा	रि	री	रु	रू	X	रे	रो	रै	रौ
ए	एऽ	अ आ	अ इ	अ ई	अ उ	अ ऊ	अ ऋ	अ ए	अ ओ	अ ऐ	अ औ
ओ	ओ ऽ	अवा	अवि	अवी	अवु	अवू	अवृ	अवे	अवो	अवै	अवौ
ऐ	आ अ	आ आ	आ इ	आ ई	आ उ	आ ऊ	आ ऋ	आ ए	आ ओ	आ ऐ	आ औ
औ	आव	आवा	आवि	आवी	आवु	आवू	आवृ	आवे	आवो	आवै	आवौ

MIXED EXERCISE RULES 1 – 5

1. अत्रेदम्
2. यथोक्तम्
3. राम आमन्
4. नद्यत्र
5. गुरवुदितम्
6. बालकावीश्वरः
7. मैव
8. गुर्वस्ति
9. सीताया इदम्
10. तत्रैच्छत्
11. सीतर्षिः
12. धात्रेतद्
13. यदेति
14. इत्यासीत्
15. अथर्षभः

RULE 6

1. अत्राचलः
2. तदात्मन्
3. इतीदानीम्
4. माधूपदेशः
5. नारीश्वरः
6. मतृषभः
11. अस्तीदम्
12. तथादयः
13. गुरूपनिषद्
14. कर्तृषभः
15. अथाच्सन्धिः
16. शिवानन्दः

7. शिलाश्वः
8. नदीच्छति
9. गुणाकाशः
10. विष्णूर्ध्वम्
17. वारीदम्
18. नायम्
19. धातृषिः
20. बहूपरि

RULE 7

1. को ऽ यम्
2. फले ऽस्ति
3. मो ऽनुस्वारः
4. रामे ऽचलः
5. रामो ऽगच्छत्
6. हरे ऽथ
7. भो ऽहम्
8. मीते ऽग्निः
9. देहे ऽस्मिन्
10. रामे ऽभवत्

REVISION OF SANDHI RULES

1. An इ उ or ऋ at the end of a word, before a following vowel is replaced by a य् व् or र्
2. An ए ओ ऐ or औ before a following vowel is replaced by अ, अव्, आ and आव् respectively

3a. When अ or आ meet इ or ई both are replaced by ए

3b. When अ or आ meet उ or ऊ both are replaced by ओ

4. When अ or आ meet ऋ both are replaced by अर्

5a When अ or आ meet ए or ऐ both are replaced by ऐ

5b. When अ or आ meet ओ or औ both are replaced by औ

6a. When अ or आ meet another अ or आ both are replaced by आ

6b. When इ or ई meet another इ or ई both are replaced by ई

6c. When उ or ऊ meet another उ or ऊ both are replaced by ऊ

6d. When ऋ or ॠ meet another ऋ or ॠ both are replaced by ॠ

7a. When ए meets a short अ, both are replaced by ए (e.g. रामे ऽ);

7b. When ओ meets a short अ, both are replaced by ओ (e.g. गुरो ऽ).

Copyright:'Sanskrit@St James'

REVERSE अच्सन्धि EXERCISE

1. मीता ईश्वरः
2. अत्र ऋषिः
3. गुरु इति
4. पृथिवी आनन्दः
5. स्पृष्त ईशा
6. माधु अचलेषु
7. गुरु उदात्तः
8. नामिका एव
9. मिधौ अमिधौ
10. धातृ ऋषिः
11. अथ अचिरेण
12. राजा ऋषिः
13. तदा उत्तिष्ट
14. अचल एकदा
15. गजोपविम गजे उपविश

MIXED अच्सन्धि EXERCISE SHEETS 1 & 2

1. अत्राचलः
2. कप्युपनिष्द्
3. अथोपाविशात्
4. आनन्दैतद्
5. माध्वाचर्यः
6. तदात्मन्
7. शिवौघः
8. बालकाविति
9. इतीदानीम्
10. महैक्यम्
11. पुरुषर्वेदः
12. सुन्दरयभवत्
13. माधूपदेशः
14. खगैवम्
15. हरे ऽ चलः
16. नदीच्छति
17. महर्णम्
18. वन उपसर्गः
19. गणाकाशः
20. अहो अहो

15. ध्यात्रस्ति
16. ण्वेति
17. महर्षभः
18. विष्ण्वाम्यम्
19. नारीषत्
20. रामे ऽ स्ति
35. खगौत्तमः
36. गोविन्दौषधम्
37. ध्यात्रिदम्
38. विष्णूर्ध्वम्
39. अहविति
40. अस्तीदम्

MIXED अच्सन्धि EXERCISE SHEETS 3 & 4

41. मीतेश्वरः
42. अत्रर्षिः
43. गुरविति
44. तथादय
45. महैश्वर्यम्
46. पृथिव्यानन्दः
47. स्पृष्टेशा
48. अथाचिन्तयत्
49. माध्वचलेषु
50. गुरूदात्तः
51. नामिकैव
52. सिद्धावासिद्धौ
53. कर्तृकारः
54. त्वीषत्
55. अथाचिरेण
56. राजर्षिः
57. भूम्युपसर्गः
58. तदोत्तिष्ठ
59. अचलैकदा
60. गज उपविश
61. शिवात्मन्
62. कृष्णैच्छत्
63. शम्भवुपदेशः
64. वरीदम्
65. विभक्ताविच्छति
66. नामिकैयम्
67. तदैयम्
68. नार्यधिगच्छति
69. नायम्
70. अथर्तुः
71. तारक्यैव
72. ईशोदमिषत्
73. महौदनम्
74. विष्णविदानीम्
75. धातृषिः
76. अत्रैकः
77. त्वर्थः
78. बहुपरि
79. विष्णवथ
80. गीतेच्छामि